

Yüksek Seçim Kurulu Kararlarında Seçim Günü Düğün Yasağının Anayasal Hak Ve Özgürlükler Bağlamında Değerlendirilmesi

(Evaluation of the Wedding Ban on Election Day in the Context of Constitutional Rights and Freedoms in the Decisions of the Supreme Election Council)

Cennet Sümeyya IŞIK ŞEN^a

^a Öğr. Gör. Dr., Aksaray Üniversitesi SBMYO Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, cennetsen@aksaray.edu.tr

Öz

Seçim günü yasakları, demokratik sürecin adil, güvenli ve şeffaf bir şekilde işlenmesini sağlamak amacıyla uygulanmaktadır. Bu yasakların temel amaçlarından bazıları; seçmenlerin güvenli ve dürüst bir şekilde oy kullanmasını sağlamak, adaylar arasında fırsat eşitliği oluşturmak ve seçim sonuçlarının şeffaflığını korumaktır. Anayasanın 13. maddesi gereğince, temel hak ve özgürlükler ancak kanunla sınırlandırılabilir. Ancak, düğün yasağı doğrudan bir kanun hükmüne değil, Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) genelgelerine dayanmaktadır. YSK'nın çıkardığı genelgeler ile uygulanan düğün yasağı, temel hakları hukuki bir dayanağa sahip olmadan sınırladığı için anayasal ilkeler bakımından sorun teşkil etmektedir. Hukuki belirlilik ve güvenlik politikalarına aykırı olan bu tür bir uygulama, demokratik meşruiyetin zedelenmesine, keyfi uygulamalara ve hukuki sisteminin zedelenmesine yol açacaktır.

Anahtar Kelimeler: Seçim günü, Düğün yasağı, YSK, Kanunilik, Temel hak ve özgürlükler

Makale türü: Araştırma

Abstract

Election day restrictions are implemented to ensure that the democratic process is conducted fairly, securely, and transparently. Some of the main purposes of these restrictions are to ensure that voters can cast their votes safely and honestly, to create equal opportunities among candidates, and to maintain the transparency of election results. According to Article 13 of the Constitution, fundamental rights and freedoms can only be restricted by law. However, the wedding ban is not based directly on a legal provision but on the circulars issued by the Supreme Election Council (YSK). The wedding ban imposed by the YSK's circulars poses a constitutional problem as it limits fundamental rights without a legal basis. Such an application, which is contrary to legal certainty and security policies, will lead to the erosion of democratic legitimacy, arbitrary practices, and the undermining of the legal system.

Keywords: Election day, wedding ban, Supreme Election Council (YSK), Legality, Fundamentals rights and freedoms.

Paper type: Research

Giriş

Demokrasi klasik anlamıyla halkın yönetimi katılması ve kendisini yönetecek olanları belirlemesidir. Halkın yönetime katılması ve kendisini yönetecek olanları belirlemesi ise seçimler yoluyla gerçekleşmektedir. Günümüz modern demokrasileri bakımından ise seçimler halkın yönetime katılması ve temsilcilerini seçmesi için gerekli ancak yeterli bir koşul değildir. Seçimlerin adil ve dürüst bir şekilde yapılması, şiddet ve baskı olmadan gerçekleştirilmesi, özgür iradeyle oy kullanılması, oy kullanımında manipülasyonlara fırsat tanınmaması gibi hususlar günümüzde seçimlerin demokratikliğini sağlamaya katkı sunan araçlardan bazılarıdır. Bu noktada ise karşımıza seçim yasakları çıkmaktadır. Seçim yasakları seçimlerin demokratikliğini sağlamak için uygulanan bir takım zorunlu yasaklardır. Bu çerçevede seçim yasakları, seçim sürecinin düzenli ve güvenli işlemesi için vazgeçilmez bir araçtır.

Seçmenlerin doğrudan iradesini sandığa yansıttığı seçim günü, seçim yasakları arasında özel bir yere sahiptir. Seçmen iradesinin doğru ve sağlıklı bir şekilde tezahürü için seçmenlerin baskı, yönlendirme ve manipülasyon olmaksızın serbestçe oylarını kullanmaları esastır. İşte seçim günü yasakları bu amaçlara hizmet etmektedir. Ancak seçim günü uygulanan bu yasaklar insanların hak ve özgürlüklerine bazı noktalardan sınırlamalar getirmektedir. Bu bakımdan, seçim günü yasaklarının kamu düzeni ve anayasal hak ve özgürlükler açısından dikkatlice değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada seçim günü yasaklarından olan düşün yasağı ise ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü seçim günü uygulanan düşün yasağı kanunla değil YSK genelgeleri ile getirilen bir kısıtlamadır.

Bu çerçevede bu çalışmada ilk olarak seçimlerin yönetim ve denetiminden sorumlu organ olan Yüksek Seçim Kurulu hakkında bilgi verilecek, ikinci olarak kısaca seçim günü yasakları ve amaçlarına değinilecek üçüncü olarak seçim günü düşün yapma yasağı ve amaçlarından bahsedilip seçim günü düşün yapma yasağına ilişkin sorunsallar YSK kararları üzerinden işlenecek ve son olarak da seçim günü düşün yasağı hak ve özgürlüklere ilişkin anayasal ilkeler bağlamında değerlendirilecektir.

1. Seçimlerin Yönetimi Ve Denetiminden Sorumlu Organ Olarak Yüksek Seçim Kurulu

Bu başlık altında Yüksek Seçim Kurulunun oluşumu, görev ve yetkileri üzerinde durulacaktır.

A. Oluşumu

Günümüzde Yüksek Seçim Kurulunun kaç kişiden oluşacağı, üyelerinin nasıl belirleneceği gibi hususlar 1982 Anayasası'nın 79.maddesinde ve daha ayrıntılı olarak 7062 sayılı Yüksek Seçim Kurulunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. 1982 Anayasasının 79. maddesine göre;

“Yüksek Seçim Kurulu yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşur. Üyelerin altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile seçilir. Bu üyeler, salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçerler.

Yüksek Seçim Kuruluna Yargıtay ve Danıştaydan seçilmiş üyeler arasından ad çekme ile ikişer yedek üye ayrılır. Yüksek Seçim Kurulu Başkanı ve Başkanvekili ad çekmeye girmezler.”

İlgili hüküm çerçevesinde Yüksek Seçim Kurulunun üye profiline baktığımızda kurulun tüm üyeleri “yüksek hâkim” statüsündedirler. Yedek üyeler ise kurula asıl üye seçimi yapıp başkan ve başkanvekili de belirlendikten sonra seçilmiş üyeler arasından ad çekme suretiyle belirlenmektedir. YSK başkanı ve başkanvekili yedek kurasına girmemektedir.

YSK üyelerinin görev süresi 6 yıldır. Görev süresi biten üye yeniden seçilebilir. Görev süresi biten üyelerin yerine yenilerinin belirlenmesi için 3 yılda bir ocak ayının ikinci yarısında seçim gerçekleştirilir. Yeni üyelerin tamamının seçilmeleri tamamlanıncaya kadar eski üyeler görevlerine devam ederler. Her yenileme seçiminden sonra kurul yeniden bir başkan ve başkanvekili belirleyip sonrasında da yedek üyelerini seçer. Yani 3 yılda bir hem üyeler hem başkan ve başkanvekilliği hem de üyelerin asıl-yedek üye statülerinde değişiklik olmaktadır (7062 sayılı Kanun m. 4).

YSK üyeliklerinde görev süresi dolmadan emeklilik, hastalık, istifa, ölüm, meslekten çıkarma gibi geçerli sebeplerle boşalma olması halinde boşalan üyelik için yeni üye seçimi yapılır. Burada Yargıtay kontenjanından bir boşalma olması halinde Yargıtay, Danıştay kontenjanında boşalma olması halinde de Danıştay tarafından, kendi üyeleri içinden üye tamsayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile yeni üye belirlenir. Seçilen üyenin görev süresi burada 6 yıl değildir, yerine seçildiği üyenin kalan görev süresi ile sınırlıdır (7062 sayılı Kanun m.4).

Bu noktada boşalan üyelikler bakımından yeni üye seçim süreciyle bağlantılı olarak yedek üyelerle ilgili akıllara şu soru gelebilir. Asli üyeliklerde herhangi bir nedenle boşalma olması durumunda bu boşalan üyelikler yedek üyeler tarafından mı doldurulacaktır? Bu soruya ilk olarak 7062 sayılı mevzuatın 4. Maddesi çerçevesinde yanıt aramaya başlarsak madde bize yukarıda da ifade ettiğimiz üzere görev süresi biten üyelerin yerine yenilerinin belirlenmesi için 3 yılda seçim yapılacağını, yeni üyelerin tamamının seçilmeleri tamamlanıncaya kadar eski üyelerin görevlerine devam edeceğini bildiriyor. Maddenin devamı fıkralarında ise herhangi bir nedenle görev süresi sona ermeden ayrılma olması durumunda bu üyelerin yerine yeni seçim yapılacağı bildiriliyor. Ancak burada kanun seçimin ne zaman yapılacağına ilişkin herhangi bir kayıt koymamıştır. Burada ilgili maddeler bağlamında bir yorum yapılması gerekmektedir. YSK'nın sürekli çalışması daha ilk kurulduğu zamandan beri kabul edilen bir kuraldır. Bu açıdan kurul üyeliklerinde bir boşalma olması durumunda 3 yıllık süre beklenmeden seçimin derhal ya da en kısa sürede yapılması gerekir. Seçim hemen yapılmadığı takdirde ise yedek üyelerin, boşalan üyelik için seçim gerçekleşene kadar, boşalan üye yerine toplantılara katılması gerekir. Çünkü ifade ettiğimiz üzere seçimlerin yönetimi ve denetimi hususunda YSK'nın “sürekliliği” esastır (Gönenç, 2008, s. 116). YSK'da 1962 tarihli 405 numaralı kararında “*Adı geçen kanunun 12 nci maddesinde Yüksek Seçim Kurulunun sürekliliği kabul edilmiş iken buna benzer bir hüküm il ve ilçe seçim kurulları hakkında kabul edilmemiştir.*” diyerek süreklilik ilkesini vurgulamıştır (YSK, 01 Mart 1962, K. 1962/405). Bu yorum neticesinde boşalan asıl üyelikleri doldurabilen yedek üyeler evleviyetle asıl üyelerin mazeretli ya da mazeretsiz olarak toplantılara katılmadıkları durumlar da onların yerine katılabilecek sonucuna varabiliriz. Bu noktada yedeklerin asılların yerini doldurdukları durumlar da geldikleri kontenjanlarının da bir öneminin olmaması gerekir. Çünkü Yargıtay ve Danıştay kontenjanları bakımından yüksek yargı yerlerinin birinin adli diğerinin idari yüksek yargı yeri olması dışında üyelerin bir statü ya da seviye farkı bulunmamaktadır. Yani üye ister Yargıtay'dan gelsin ister Danıştay'dan gelsin seçildikten sonra YSK üyesidir. Bu açıdan boşalan üyeliklerin geç doldurulması nedeniyle asıla vekâlet eden üyenin ya da onun yerine toplantılara katılan yedek üyenin hangi yüksek yargı biriminden geldiği hususunun önemli olmaması gerekir

(Gönenç, 2008, s. 116).¹

Son olarak kurul başkan ve başkanvekilliği hususuna da değinecek olursak; YSK başkanı ve başkanvekili tüm YSK üyeleri tarafından salt çoğunluk ve gizli oy ile seçilirler. Başkan kurula başkanlık eder ve kurulun genel yönetiminden ve denetiminden sorumludur. Başkanvekili ise başkanlık görevinin yapılmasında başkana yardım eder ve onun yokluğunda başkanın vekili olarak görev yapar (7062 sayılı Kanun m.5). Başkan ya da başkanvekilinin görevinin sona ermesi açısından ise burada iki ayrı olasılık karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak başkan ya da başkanvekili kurul üyeliğinden ayrılmadan bu görevlerini bırakabilirler. Böyle bir durum da bu görevler için kurulda yeni seçim yapılır. Başkan veya başkanvekilliğinden ayrılan üye de yeni seçilen üyenin yerine geçer. İkinci olasılık olarak ise başkan ya da başkanvekili kurul üyeliğinden ayrılmış olabilir. Bu olasılıkta da öncelikle yeniden üye seçimi yapılır. Seçilen yeni üyenin de katılımıyla başkan ve başkanvekili belirlenir ve bu seçimin sonucuna göre de yeni üyenin yeri belirlenir (7062 sayılı Kanun m.4).

B. Görev ve Yetkileri

YSK'nın görev ve yetkileri Anayasa ve kanunlarda düzenlenmektedir. Öncelikle 1982 Anayasası'na bakınca, 79.maddede şu genel hükmü görmek mümkündür:

“Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını ve Cumhurbaşkanlığı seçim tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulundur. Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz.”

Bu maddeye baktığımızda, Anayasa'nın YSK'nın görev ve yetkilerini çok geniş bir şekilde tanımlamış olduğunu görüyoruz. YSK'da madde de yazan *“seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma...”* lafzına dayanarak bu alan da yetkisini geniş yorumlamıştır. Örneğin YSK, bu maddeye dayanılarak, geçerli bir şikâyet üzerine oy verme gününde seçmenlerin oylarına etki edebileceği düşünülen haberleri yayımlayan gazetelerin oy verme günün ve oy verme süresi içinde toplattırılmaya ve satışlarını engelleme yetkisi olduğuna karar vermiştir (YSKK-1975, ss.261-262).²

Kanunlara gelince; Anayasanın söz konusu genel hükmü doğrultusunda YSK'nın görev ve yetkilerinin özellikle 298 sayılı Kanun ve 7062 sayılı Kanun'da daha ayrıntılı ve somut bir şekilde düzenlendiğini belirtebiliriz. Ancak YSK'nın görev ve yetkileri bu iki kanun maddeleri ile de sınırlı değildir. YSK her iki kanun uyarınca Anayasa ve diğer kanunlarda kendisine verilen görevleri de yerine getirmek zorundadır. Bu çerçevede örneğin, “Milletvekili Seçim Kanunu” ya da “Siyasi Partiler Kanunu” ile de YSK'ya görevler verilmiştir.

YSK'nın görev ve yetkilerinin neler olduğuna ilişkin ilgili mevzuat çerçevesinde

¹ YSK Kurulu ve Toplantı/ Karar nisapları ile ilgili bir diğer değerlendirme için bkz: <https://www.tolgasirin.net/post/yukseksesimkurulu> (Tolga Şirin web sitesi, e.t.: 6.1.2025).

² Bu konuda bkz. Gönenç: 52. “YSK ilerleyen süreçte bu uygulamadan vazgeçmiştir. Oy verme gününde vatandaşların oyuna etki edebilecek kamuoyu araştırmalarının gazetelerde yayınlanamayacağını ancak gazetelerin toplanması hususunda yetki ve görevin adli yargı yerleri tarafından yerine getirilmesi gerektiğine karar vermiştir.” Bu hususta ayrıca bkz: YSK, 1995/608, YSKK-1995-1996-1997, s.147-149.

ikili bir ayırım yapılabilir. Bu çerçevede de yargısal görev ve yetkiler, idari görev ve yetkiler şeklinde konuyu ele alabiliriz.

YSK'nın başlıca yargısal görevlerini, ilgili kanun maddelerinden hareketle şu şekilde sıralayabiliriz:

- Seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikâyet ve itirazları incelemek ve kesin olarak karara bağlamak. (7062 no.lu Kanun, m.6).
- İl seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazları, oy verme gününden önce ve itiraz konusunun gerektirdiği süratle, kesin karara bağlamak. (298 no.lu Kanun, m. 14/5).
- Adaylığa ait itirazlar hakkında bu Kanun ve özel kanunları gereğince kesin karar vermek. (298 no.lu Kanun, m. 14/6).
- İl seçim kurullarınca, oy verme günü işlemleri hakkında verilmiş olan kararlara karşı yapılan itirazları derhal inceleyip kesin karara bağlamak. (298 no.lu Kanun, m. 14/7).
- İl seçim kurullarınca düzenlenen tutanaklara karşı yapılan itirazları inceleyip kesin karara bağlamak. (298 no.lu Kanun, m. 14/8).
- Seçimlerden sonra, kendisine süresi içinde yapılan, seçimin sonucuna müessir olacak ve o çevre seçiminin veya seçilenlerden bir veya birkaçının tutanağının iptalini gerektirecek mahiyette itirazları, altkurullara yapılan itirazların silsilesine ve sürelerine uygunluğunu araştırmaksızın inceleyip kesin karara bağlamak. (298 no.lu Kanun, m. 14/9).
- Milletvekili adaylarının belirlenmesinde adayların tutanaklarına ilişkin itirazların YSK'ya yapılacağı, tutanakların iptaline karar verildiği taktirde, seçildikleri anlaşılanlara YSK tarafından tutanaklarının verileceği. (2839, m. 39).
- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulmasında da yargısal denetim görevi. (3376 no.lu Kanun, m. 3).

YSK'nın başlıca idari görevlerini ise, yine ilgili kanun maddelerinden hareketle sıralayabiliriz³:

- "Seçimlerde, içine oy pusulası konulacak olan zarfların, icabında her seçim için başka başka renk ve ölçüde olmak ve gerek piyasada, gerek Devlet Malzeme Ofisinde imal edilen veya ettirilen veya depolarında bulunan zarfların renklerinden ve ölçülerinden farklı ve kağıdında "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" filigranı bulunmak üzere, yeteri kadar özel zarf imal ettirmek ve bu imalatı, kağıt hamurundan başlayarak zarfın, imaline ve teslim alınmasına kadar olan safhalarını; yapılacak işin hacmi, süresi ve niteliği dikkate alınarak belirleyeceği kendi üye veya üyelerinin veya imal ve teslim yerinde yetki vereceği ilçe seçim kurulu başkanının, il seçim kurulu başkanı ya da üyesi hakim veya hakimlerinin devamlı gözetim ve denetimi altında yaptırmak ve bu zarfları il seçim kurullarına, her ilin ihtiyacına yetecek sayıda, alındı belgeleri karşılığında göndermek." (298 no.lu Kanun, m.14/1).
- "Özel zarfların imali için gerekli "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" filigran kalıpları ile zarf ölçü kalıplarını yaptırmak gerekli miktarda kağıt ve zarf

³ Burada sayılan idari görev ve yetkilerden başka YSK'nın 2839 sayılı Kanun, 5703 sayılı Kanun, 3376 sayılı Kanun uyarınca da birçok idari görev ve yetkisi vardır.

imalinden sonra saklamak, Katlanıp bir kenarı yapıştırıldıktan sonra zarf haline gelebilen "Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu" filigranını taşıyan birleşik oy pusulalarını, her (400)'ü ve her (400)'lük paketi, aynı numarayı taşımak üzere bastırmak ve her sandık için bir paket, ilçe seçim kurullarına zamanında ulaştırmak" (298 no.lu Kanun, m.14/2).

- "Seçim ile ilgili bütün işlemlerin gerektirdiği form, evrak, liste ve görme engelli seçmenlerin kullanabilmesi için oy pusulalarına uygun şablon gibi her türlü basılı kâğıdın tasarım ve baskısını yaptırmak, il ve ilçe seçim kurullarına zamanında ve ihtiyacı kadar ulaşımını sağlamak." (298 no.lu Kanun, m.14/3).
- "İl ve ilçe seçim kurullarının teşekkülünü sağlamak." (298 no.lu Kanun, m.14/5)
- "İl seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak ve seçimin bütün yurtda düzenle yapılmasını sağlayacak tedbirleri almak ve bu hususta gereken genelgeleri zamanında yapmak." (298 no.lu Kanun, m.14/10).
- "Seçime katılacak bağımsız aday ve siyasi partilerin tespit edilmesi." (298 no.lu Kanun, m.14/11).
- "Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü kuruluş ve işleyişi ve diğer çalışma konuları ile ilgili ilkeleri belirlemek, yönetmelikleri yayınlamak, programlarını yapmak ve denetlemek." (298 no.lu Kanun, m.14/12).
- "Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunun oluşturulmasını ve yurt dışında bulunan vatandaşların oy kullanmalarını sağlamak üzere gerekli düzenlemeleri yapmak." (298 no.lu Kanun, m.14/13).
- "Yurt dışı seçim iş ve işlemlerinde seçim takvimi süresince Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulunun verdiği görevleri yapmak üzere, ihtiyaç görülmesi halinde, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınarak bu Bakanlık mensupları arasından en az daire başkanı seviyesinde görevlendirme yapmak." (298 no.lu Kanun, m.14/14).
- "Seçim türüne göre sandık bölgesi seçmen sayısını belirlemek." (298 no.lu Kanun, m.14/15).
- "Seçim güvenliği açısından gerekli görülmesi durumunda, vali veya il seçim kurulu başkanının oy verme gününden en geç bir ay önce talepte bulunması halinde, o yerdeki sandıkların en yakın seçim bölgelerine taşınmasına, sandık bölgelerinin birleştirilmesine, muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesi ile seçmen listelerinin karma şekilde düzenlenmesine ve bu hususların ilanına karar vermek." (298 no.lu Kanun, m.14/16).
- "Hastalığı veya engeli sebebiyle yatağa bağımlı olan seçmenlerin, muhtarlık seçimleri hariç, oy kullanmalarını sağlamak için seyyar sandık kurulu kurulmasına, oy kullanılmasına, sayım ve döküm ile birleştirme işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek." (298 no.lu Kanun, m.14/17).
- "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını kabul etmek." (7062 no.lu Kanun, m.6/b).
- "Cumhurbaşkanı seçimi tutanaklarını kabul etmek ve seçilen Cumhurbaşkanı adına seçildiğine dair tutanak düzenlemek." (7062 no.lu Kanun, m. 6/c).

- “Seçim sürecinde, seçmenlerin hak ve yükümlülükleri ile seçim iş ve işlemlerinin anlatılması amacıyla radyo ve televizyonlarda zorunlu yayın kapsamında yayınlanmak üzere tanıtım programları hazırlamak veya hazırlatmak.” (7062 no.lu Kanun, m.6/e).
- “Seçmen kütüğünün önemi ve düzenlenme yöntemleri ile seçmenlerin görev ve sorumlulukları hakkında tanıtım programlarıyla vatandaşları bilgilendirmek.” (7062 no.lu Kanun, m.6/f).
- “Görev alanıyla ilgili konularda yurt içinde ve yurt dışında bulunan kuruluşlarla iş birliği yapmak.” (7062 no.lu Kanun, m.6/h).

2. Genel Olarak Seçim Günü Yasakları Ve Amaçları

2.1. Kavram Olarak Seçim Günü Yasakları ve Amacı

Seçim günü yasakları, kullanılan oyun sağlıklı bir şekilde tezahürü için oyun kullanılacağı gün yasak olan eylem, işlem ve davranışlardır. Seçim günü yasaklarının temel amacı genel olarak demokratik sürecin adil, güvenli ve şeffaf bir şekilde işlemlerini sağlamaktır. Bu kapsamda konulan seçim günü yasakları ile ulaşılmak istenen amaçları ile ilgili maddelerin meclis görüşme tutanaklarını da dikkate alarak, şu şekilde sıralayabiliriz (TBMM, 6 Ocak 2025):

- Seçmen İradesinin Serbestçe Ortaya Çıkmasını Sağlamak: Seçim günü yasaklarının en temel amacı, seçmenlerin kendi iradelerini baskı ve etki altında kalmadan ifade edebilmelerini sağlamaktır. Siyasi propaganda ve mitingler gibi faaliyetlerin yasaklanması, seçmenlerin oylarını tamamen bağımsız bir ortamda verebilmelerini sağlar. Seçimlerde seçmenlerin özgür iradeleri her şeyin önünde gelmelidir. Hiç kimse ve hiçbir güç seçmenleri etkileyememelidir. Oylar ancak bu koşullarda kullanıldığında gerçek bir iradenin tezahürü olur.
- Seçim Güvenliğini Sağlamak: Seçim günü yasaklarının diğer bir amacı da seçim güvenliğini sağlamaktır. Özellikle, silah taşıma ve alkol yasağı gibi seçim günü yasakları bu amaca hizmet etmektedirler. Bu yasaklar seçim günü olay çıkmasını, toplumsal huzursuzlukları engelleme amacı taşır.
- Adaylar Bakımından Fırsat Eşitliği Yaratma: Adayların eşit şartlarda yarışması için seçim günü bazı yasaklar uygulanır. Örneğin propagandanın yasaklanması ile, partilerin ve adayların eşit şartlarda rekabet etmesi ve fırsat eşitliği sağlanır.
- Seçmenlerin güven duygusu içinde oy kullanmasını sağlamak: Seçim sonuçlarının meşruiyeti bakımından seçmenlerin korkmadan, baskı altında hissetmeden güven duygusu içinde oy kullanmaları önem taşımaktadır. Silah taşıma yasağı, alkol yasağı, sandık başı düzenine ilişkin bazı kurallar bu amaca hizmet etmektedirler.
- Seçim Sonuçlarının Şeffaflığını Tehlikeye Atabilecek Faaliyetlerin Önlenmesi: Seçim sonuçlarının şeffaflığına zarar verebilecek bir diğer faaliyet ise medya organlarının haber yasağına uymayarak sonuçları erken açıklama durumudur. Haber, tahmin ve yorum yasağı ile sandıkların kapanmasının ardından “erken sonuç açıklanmasını” yasaklanarak, seçmen davranışlarının manipüle edilmesinin engellenmesi amaçlanmaktadır.

2.2. Seçim günü yasaklarının uygulanma kapsamı

Seçim günü yasaklarının uygulanma kapsamı ile ilgili olarak ilgili mevzuat hükümlerine baktığımızda sadece 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’da ilgili yasakların düzenlendiğini görmekteyiz. Seçimler ve

referandumla ilişkin olan çalışmamıza esas aldığımız diğer dört kanunda ise seçim yasaklarına ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır; ancak bu dört temel kanun kendisinde özel hüküm bulunmayan haller bakımından 298 sayılı Kanuna atıf yapmış ve bu haller bakımından 298 sayılı Kanunun uygulanacağını hüküm altına almışlardır.⁴ Dolayısıyla buradan bazı sonuçlara ulaşabiliriz:

- *İlk olarak*, seçim günü yasakları yalnızca belli bir seçimde, örneğin milletvekili seçiminde değil tüm seçimlerde uygulanmak üzere formüle edilmiştir.
- *İkinci olarak*, seçim günü yasakları, milletvekili seçimi açısından bakınca ara seçimleri, benzer şekilde Cumhurbaşkanlığı seçimi açısından bakınca 2. Tur seçimleri (YSK, 30 Aralık 2024), yerel seçimler açısından bakınca, örn. 2019’da olduğu üzere, iptal nedenli tekrar seçimleri de kapsamaktadır (YSK, 15 Aralık 2024).
- *Üçüncü olarak*, seçim günü yasakları, seçimler dışında referandumlardaki oy kullanma gününü de kapsamaktadır. Şöyle ki 3376 no.lu Kanun m.1’e göre, “Anayasa gereğince yapılacak olan halk oylamalarında bu Kanun hükümleri uygulanır. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri tatbik edilir”. Şu sonuca varılabilir: 298 ve 3376 kanun karşılıklı olarak birbirlerine atıf yapmaktadırlar ve 3376 sayılı Kanun 298 sayılı Kanuna göre özel kanundur. Kanunların tamamlanması ve boşluk doldurma bakımından özel kanun- genel kanun ilişkisine baktığımızda şu kural açıktır: Özel kanun-genel kanun ilişkisinde özel kanunda hüküm olmayan veya boşluk bulunan hallerde genel kanun hükümleri uygulanır. Bu minvalde 298 sayılı Kanundaki seçim günü yasakları seçimler dışında yapılan referandumlardaki oy kullanma gününü de kapsamaktadır (YSK, 1 Ocak 2025).

2.3. 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri Hakkında Kanun’da Seçim Günü Yasakları

298 sayılı Kanun’un seçim günü yasaklarına ilişkin hükümlerine baktığımızda oy’un sağlıklı bir şekilde tezahürü ve seçim güvenliği açısından Kanunun seçim gününe ilişkin yasaklamalar koyduğunu söyleyebiliriz. Kullanılan oyun sağlıklı bir şekilde tezahürü ve seçim güvenliği açısından ilgili kanundaki yasaklar şunlardır:

- *Alkol yasağı (m.79/1)*
- *Eğlence Yerlerine İlişkin Yasak (m.79/2)*
- *Silah taşıma yasağı (m.79/3)*
- *Basın yayın yasağı (m.80)*
- *And İçme Yükümlülüğü (m.70)*

⁴ 2839 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu m.42: “Bu Kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.” 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun m.1: “Anayasa gereğince yapılacak olan halk oylamalarında bu Kanun hükümleri uygulanır. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri tatbik edilir.” 2972 sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun m.36: “Bu Kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde 26/4/1961 gün ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile 22/4/1983 tarih 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 10/6/1983 gün ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun ve bunların ek ve değişikliklerinin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.” 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçim Kanunu m.2/5: “Bu Kanunda özel hüküm bulunmayan hallerde 298 sayılı Kanun, 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, 18/1/1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun, 23/5/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun ile bunların ek ve değişikliklerinin bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.”

- *Sandiğın konulacağı yer bakımından yasak (m.74)*
- *Sandık çevresinde bulunabilecek kimselere yönelik yasak (m.82/2)*
- *Sandık çevresinde düzeni sağlama, cebir, şiddet veya tehdit kullanımı ve bu çerçevede ceza infaz kurumlarındaki düzene ilişkin yasaklar (m.82/3-4-5-6)*
- *Resmi Üniforma ve Silah Taşıyan Kişilerin Sandık Alanına Girişi Yasağı (m.82/8)*
- *Sandık alanında siyasi propaganda yasağı (m.82/9)*
- *Cep telefonu ile görüşme yasağı (m.82/10)*
- *Sandık seçmen listesinde kayıtlı olmayanlara ilişkin oy kullanamama yasağı (m.86/2)*
- *Mükerrer oya ilişkin yasak (m.86/4)*
- *Kimlik doğrulamadan oy kullanamama yasağı (m.87/2)*
- *Seçmene sandık başında müdahale yasağı (m.88)*
- *Oy verme süresine ilişkin yasak (m.89/1)*
- *Oy vermede öncelikli kategorilere ilişkin yasak (m.90)*
- *Kapalı oy verme yerine müdahale yasağı (m.92/1)*
- *Cep telefonu veya görüntü kaydedici cihazların kullanımı yasağı (m.92)*
- *Engelli seçmenlere yardım ve bir seçmenin birden fazla kişiye refakat etme yasağı (m.93/2)*
- *Yurt dışında, yurt dışı temsilciliklerde ve gümrük kapısında seçim propagandası yasağı (m.94a/5)*
- *Sandiğın açılmasına ilişkin yasak (m.96)*
- *Sandıkların oy verme yerinden çıkarılmama yasağı (m.98/12)*

3. SEÇİM GÜNÜ DÜĞÜN YASAĞI

3.1. Genel Olarak

Seçim günü düğün yapma veya benzeri toplu etkinliklere seçimlerin düzenli ve güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla belli yasaklar getirilebilir. Seçim gününe yönelik bu tür kısıtlamaların bazı temel amaçları şunlar olabilir:

- **Kamu Düzeninin Sağlanması:** seçim gününde vatandaşların rahatça ve güven içinde oylarını kullanabilmeleri demokratik seçimler bakımından önemlidir. Ancak toplu etkinliklerin yapılmasının beraberinde getireceği güvenlik riskleri seçim işlerini olumsuz etkileyebilirler. Bu bakımdan kamunun düzeninin korunması için katılan sayısı çok olan düğün gibi faaliyetler için birtakım önlemler alınabilir.
- **Seçim Güvenliği:** Seçim dolayısıyla, özellikle nüfusu çok olan yerlerde yoğun bir hareketlilik yaşanır. Düğün gibi toplantılar bu trafiği artırabilir ve güvenlik sorunları doğurabilir. İşte seçim sürecinde güvenlik tehlikesi oluşturacak bu tür faaliyetler sınırlandırılabilir.
- **Oy Kullanma Görevinin Aksatılmaması:** Oy kullanacak olan vatandaşların seçim günü herhangi bir telaş içine kapılmadan sandık başına gitmeleri ve oylarını vermeleri gerekir. Ancak düğünler gibi sevinç dolu bir gün o anın telaşı ve yoğunluğu içinde kişilerin oy kullanmaya gitmesini engelleyebilir gitmek, ya da dikkatsizliğe de zemin hazırlayabilir. Bu sebeple seçim günü bu tür bir etkinlik yapılması sınırlandırılabilir.
- **Belli Seçim Yasaklarının Uygulanması:** Seçim günü spirtolu içkilerin gece saat 24.00'a kadar satılması, içilmesi ve verilmesi yasaktır. Alkollü içki ikramı olan düğünlerde de bu yasağın ihlal edilmemesi için bu tür bir sınırlama getirilebilir

3.2. Başlıca sorunlar ve YSK Kararları

Türkiye’de seçim günü düğün yapılmasına ilişkin açıkça bir yasak, ilgili seçim kanunlarımızda bulunmamaktadır. Bu nedenle, seçim günü düğün yapılıp yapılamayacağı hususu, YSK’ya çeşitli tarihlerde soru olarak sorulmuştur. Örneğin, bir İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı tarafından yapılan başvuruda, 11 Haziran 2011 tarihinde saat 18.00’den sonra mahallede ev önünde düğün eğlencesi ve ayrıca düğün salonunda düğün yapacakların ilçe seçim kuruluna başvurdukları; bu bakımdan, bu tür eğlencelerin seçim propaganda ve yasakları kapsamına girip girmediğinin bildirilmesi hususu talep edilmiştir.

YSK, bu konuya ilişkin şu karara varmıştır:

“298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun, 64. maddesinde. ‘Seçim propagandasının başlangıç tarihinden oy verme gününü takip eden güne kadar olan süre içinde, 62 inci maddede sayılı bütün daire, teşekkül ve müesseselerle Bankalar Kanunu’na tabi teşekküllere ait kaynaklardan yapılan iş ve hizmetler dolayısıyla, (açılış ve temel atma dahil) törenler tertiplemek, nutuklar söylemek, demeçler vermek ve bunlar hakkında her türlü vasıta ile yayınlarda bulunmak yasaktır.’ hükmü yer almaktadır. Bu yasal düzenlemelerin gereği olarak, düğün töreni bu yasaklar kapsamında bulunmamakta ise de mahalli gelenek ve göreneklere o yerde yapılan düğün törenlerinin niteliğine göre seçim propaganda ve yasakları kapsamında olup olmadığının ilçe seçim kurulunca değerlendirilmesi gerektiğine karar verilmelidir (YSK, 23 Nisan 2011, K.501).”

Seçim günü, düğün salonu ve evlerde düğün yapılıp yapılamayacağına ilişkin kendisine sorulan diğer bir kararında da YSK, aynı sonuca ulaşmıştır. 9.6.2011 tarihli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

“Bu yasal düzenlemelerin ve Kurulumuz kararının gereği olarak, düğün töreni bu yasaklar kapsamında bulunmamakta ise de mahalli gelenek ve göreneklere o yerde yapılan düğün törenlerinin niteliğine göre seçim propaganda ve yasakları kapsamında olup olmadığının ilçe seçim kurulunca değerlendirilmesi gerektiğine karar verilmelidir (YSK, 9 HAZİRAN 2011, K.935).”

2011 tarihinde verilen her iki kararında da YSK, düğün yapmanın seçim kanunlarında yasak olmadığını, ancak yapılacak düğün töreninin niteliğine göre bu faaliyetin seçim propaganda ve yasakları kapsamında olup olmadığının, düğün yapılacak yerin ilçe seçim kurulunca değerlendirilip karara bağlanacağına hükmetmiştir.

Aynı konuya ilişkin olarak YSK, daha sonraki senelerde seçim günü düğün yapılmasının yasak olup olmadığına ilişkin değerlendirmeyi ilçe seçim kurullarına bırakmayarak kendisi yapmıştır.

YSK’ye, 7/4/2014 tarihinde Av. Zekeriya KÖSE tarafından yapılan başvuruda, 10 Ağustos 2014 tarihinde Cumhurbaşkanı seçim günü, oy verme süresince veya sandıkların kapandığı saatten sonra düğün ve nişan yapılıp yapılamayacağı hususunda görüş talep edilmiştir.

YSK, talebe istinaden, Cumhurbaşkanı Seçimi yasaklarına uyulmak kaydıyla, belirtilen saatler (18.00–22.00) arasında düğün yapılabileceğine karar vermiştir:

“298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 79 uncu maddesinde; Oy verme günü, her ne suretle olursa olsun, ıspirtolu içki satılması, içkili yerlerle umumi mahallerde her çeşit ıspirtolu içki satılması, verilmesi, içilmesi yasaktır. Oy

verme günü, bütün umumi eğlence yerleri oy verme süresince kapalı kalır. Eğlence yeri niteliğine haiz lokantalarda yalnız yemek verilir. Oy verme günü, emniyet ve asayiş korumakla görevli olanlardan başka hiçbir kimse, köy, kasaba ve şehirlerde silah taşıyamaz. Bu Kanunun uygulanmasında silahtan maksat Türk Ceza Kanunu'nun 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinin (1), (2), (3) ve (5) numaralı alt bentlerinde gösterilenlerdir. hükmü yer almaktadır. Bununla birlikte, her seçim döneminde olduğu gibi, yapılacak olan Cumhurbaşkanı Seçimine ilişkin seçim yasakları, Yüksek Seçim Kurulunun açıklayıcı ilke kararı ile kamuoyuna duyurulacaktır.

Bu yasal düzenlemelerin ve Kurulumuzun yayınlanacak olan kararı gereği olarak, Cumhurbaşkanı Seçimi yasaklarına uyulmak kaydıyla belirtilen saatler (18.00-22.00) arasında düğün yapılabileceğine... (YSK, 15 NİSAN 2014, K.1497)"

Yine, Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin olarak Ankara Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanlığı tarafından, 10 Ağustos-24 Ağustos 2014 tarihinde yapılacak olan Cumhurbaşkanı seçim günü, gündüz ve gece saatleri içerisinde düğün salonlarında düğün yapılıp yapılamayacağı hususunda YSK'den görüş istenmiştir.

YSK, konuya ilişkin olarak, oy verme günü saat 18.00'den önce düğün yapılamayacağına karar vermiştir:

"... yasal düzenlemelerin ve Kurulumuzun yayınlanacak olan kararı gereği olarak, Cumhurbaşkanı Seçimi yasaklarına uyulmak kaydıyla oy verme günü öncesi günlerde ve sonraki günlerde düğün yapılabileceğine, oy verme günü (birinci oylamanın yapılacağı 10 Ağustos 2014 Pazar günü gündüz saat 18.00'den önce) düğün yapılamayacağına, seçimin ikinci oylamaya kalması halinde ise 24 Ağustos 2014 Pazar günü gündüz saat 18.00'den önce düğün yapılamayacağına... (YSK, 8 MAYIS 2014, K.2588) "

YSK, milletvekili genel seçimi ve mahallî idareler seçimleri bakımından da düğünlerin, oy verme günü saat 18.00'den sonra yapılabileceği kararını aynı gerekçelerle yinelemiştir (YSK, 30 OCAK 2015, K.82).

Bu bağlamda, oy verme günü saat 18.00'den sonra yapılacak düğünlerde misafirlere içki ikramının yapılıp yapılamayacağı, diğer bir ifadeyle düğünlerin içkili olarak düzenlenip düzenlenemeyeceği hususu gündeme gelmiştir.

YSK, Cumhurbaşkanı seçiminde oy verme günü, talep edilen saatlerde (19.30-23.30) içkili olarak düğün yapılmasının mümkün olmadığına, ancak seçim yasaklarına uymak koşuluyla içkisiz şekilde düğün yapılabileceğine karar vermiştir:

"298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 79 uncu maddesinde; "Oy verme günü, her ne suretle olursa olsun, ispirtolu içki satılması, içkili yerlerle umumi mahallerde her çeşit ispirtolu içki satılması, verilmesi, içilmesi yasaktır. Bu kanuni düzenleme gereğince, Cumhurbaşkanı Seçiminde oy verme günü talep edilen saatlerde (19.30 - 23.30) içkili olarak düğün yapılmasının mümkün olmadığına, ancak seçim yasaklarına uymak koşuluyla içkisiz şekilde düğün yapılmasında herhangi bir engel bulunmadığına...(YSK, 9 MAYIS 2014, K.2624)"

Burada ele alınması gereken bir diğer konu, oy verme günü nikâh töreni yapılıp yapılamayacağıdır. Nikâh akitlerinin, düğün merasimlerinde olduğu gibi saat 18.00'den sonra gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği hususu gündeme gelmiştir. Nikâhlarla ilgili bu mesele, 26.08.2015 tarihli dilekçe ile YSK'ye taşınmış ve seçim tarihiyle aynı güne denk gelen nikâh törenlerinin yapılmasına izin verilmesi talep edilmiştir.

YSK, ilgili talebe istinaden şu kararı vermiştir:

"...Yasal düzenlemelerin ve Kurulumuzun yayınlanacak olan kararı gereği olarak, 26. Dönem Milletvekili Genel Seçimi yasaklarına uyulmak kaydıyla oy verme günü olan 1 Kasım 2015 Pazar günü saat 18.00'den itibaren düğün yapılabileceğine... (YSK, 31 AĞUSTOS 2015, K.1563)"

Kararda, YSK isabetsiz bir şekilde nikâh törenlerini düğün töreni içinde bir eylem olarak kabul etmiş ve saat 18.00'den sonra düğün töreninin yapılabileceğine karar

vermiştir. Bu mesele, 2019 yılında YSK'ye Kadıköy Belediye Başkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü tarafından tekrar sorulmuştur. Bu çerçevede, YSK'den 23 Haziran 2019 günü Yüksek Seçim Kurulunun kararı ile yenilenmesine karar verilen İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimi nedeniyle, 23 Haziran 2019 tarihinde nikâh akdi yapıp yapılmayacağı hususunda bilgi vermesi talep edilmiştir.

YSK, bu kararında ise şu sonuca varmıştır:

“Kurulumuzca yapılan değerlendirme neticesinde; İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin yapılacağı 23 Haziran 2019 tarihinde nikah akdi yapılmasına engel bulunmadığına...(YSK, 13 MAYIS 2019, K.4386)”

Görüldüğü üzere, YSK bu kararında, önceki kararının aksine, oy verme günü saat aralığı kısıtlaması belirlemeden nikâh akdinin yapılabileceğine karar vermiştir.

3.3.Anayasal İlkeler Bağlamında Değerlendirme

Oy verme günü düşün meselesiyle ilgili çeşitli sorunlar değerlendirildikten sonra, burada tartışılması gereken temel mesele şu şekildedir: İlk olarak belirttiğimiz ve ilgili YSK kararlarında ifade edildiği üzere, oy verme günü düşün yapılmasının yasak olduğuna dair herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Oy verme günü saat 18.00'e kadar uygulanan düşün yasağı, yalnızca YSK'nın idarî kararı ile getirilmiş bir yasaktır. Bu çerçevede, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine, kanunî bir düzenleme olmaksızın YSK'nın idarî bir kararı ile sınırlama getirilip getirilemeyeceği sorusu, önemli bir hukukî tartışma konusu oluşturmaktadır.

Ülkemizde temel hak ve özgürlükler Anayasa ile güvence altına alınmıştır. Bu çerçevede de 1982 Anayasası'nın 13. maddesi Anayasa ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin nasıl sınırlandırılabilirliğine ilişkin temel ilkeleri belirlemiştir.

Anayasamızın 13.maddesine göre,

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

Bu madde çerçevesinde de hak ve özgürlüklere ilişkin bir sınırlama getirilirken bunun mutlaka kanun ile yapılması gerekmektedir. Peki burada kanun ile kastedilen “maddi anlamda kanun” yani, ulaşılabilir, öngörülebilir ve belirlilik ilkesine uygun kurallar koyan kanun mu (Tanör ve Yüzbaşıoğlu, 2013) yoksa, içeriği önemli olmaksızın yasama organı tarafından kanun yapma usullerine göre yapılan şekli anlamda kanun mu (Özbudun, 2014, s.210) kast edilmektedir? Bu çerçevede sınırlama yapacak kanunun niteliğine ilişkin ne anlamamız gerektiği hususunda Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu kararlarındaki yasa yorumuna bakacak olursak, örnek olarak şu kararlara atıf yapabiliriz:

“Hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması ölçütü anayasa hukukunda önemli bir yere sahiptir. Hak ya da özgürlüğe bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün, yani müdahalenin hukuki bir temelini mevcut olup olmadığıdır. Kanunilik unsuruna sahip olmayan bir müdahalenin, öze dokunmama, demokratik toplum düzeninde gereklilik ve ölçülülük gibi diğer güvencelere uygun olup olmadığı incelenmeden, bir anayasal hakkı veya özgürlüğü ihlal ettiği sonucuna ulaşılabilecektir. Anayasal haklara yönelik müdahalenin bir kanuna dayanması yeterli olmayıp, bu kanunun belirlilik ve öngörülebilirlik gibi belli niteliklere sahip olması gerekir. Başka bir ifadeyle kanun,

ilgili kişinin davranışlarını belirlemesi amacıyla, kolayca ulaşabileceği, gerektiğinde profesyonel yardım almak suretiyle de olsa anlayabileceği, açık, net ve yeterince belirgin nitelikte olmalıdır (İHAM, 29 MAYIS 2014, B.2014/4705).⁵

AYM'ye göre, belirlilik ilkesi gereğince, "yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu bir takım güvenceler içermesi gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup; birey, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların kamu otoritesine hangi müdahale yetkisini doğurduğunu, kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp, davranışlarını düzenleyebilir. Hukuk güvenliği, kuralların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de kanuni düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, 5 KASIM 2014, K.2012/1223).⁶

Kararda AYM, kanun kavramını ilk olarak şekli anlamı ile kullanmıştır. Ancak AYM, devam eden tespitlerinde kanunilik denetimini bu kriterle sınırlı tutmamış, yasanın maddi anlamını da içermesi gerektiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak AYM için kanun hem şekli hem maddi olmak zorundadır. Sadece maddi veya sadece şekli anlamda kanunun varlığı AYM için yeterli değildir (Şirin, 2015, s.196).

Yasanın kapsamı açıklandıktan sonra, hak ve özgürlüklere yönelik müdahalelerin neden yalnızca kanunla öngörülmesi gerektiği hususu da ortaya çıkmaktadır. Zira temel haklara, kanun dışında herhangi bir hukukî işlem yoluyla müdahale edilmesi halinde, şu sakıncalar gündeme gelecektir:

- Hukuki açıdan belirsizlik ve güvensizlik durumu ortaya çıkar. Şöyle ki maddi ve şekli anlamda kanun, kişilerin hangi haklara sahip olduğunu ve bu hakların nasıl korunacağını şüpheye mahal vermeyecek şekilde açık, net ve kesin bir biçimde belirler. Kanun dışında yapılan diğer hukuki düzenlemeler ise kişiler bakımından bir belirsizlik, muğlaklık yaratabilir. Bu durum, hukuki güvenlik ilkesini zedeler (Kaboğlu, 2012, s.26). Yine kanuna dayanmayan kısıtlamalar keyfi kararlara neden olabilir. Şöyle ki yetkililer kanuni dayanağı olmayan kısıtlamalar getirdiğinde bu kararlar açık, net ve kesin olmayabilir, orantısız olabilir ve bu durum da hukuki güvenlik ilkesini ihlal edebilir.
- Demokratik meşruiyet zedelenebilir. Şöyle ki kanun yapım süreci geniş katılımlı, müzakereci uzun bir demokratik süreci gerektirir (Uygun, 1992, s.90). Kanun dışında yapılan diğer hukuki işlemlerde ise bu süreç aranmaz. Bu durum da demokratik meşruiyeti zedeler ve toplum iradesinin göz ardı edilmesine yol açar.
- Kanuna aykırı kısıtlamalar, bireylerin kurumlara olan güvenini zedeleyebilir. Kişiler, haklarının kanuna aykırı işlemlerle ihlal edildiğine inanırsa, yasal ve yargı sistemlerine olan güvenleri zedelenebilir.
- Kanuna aykırı kısıtlamalar ayrıca huzursuzluğa ve toplumsal tepkiye de neden olabilir. İnsanlar haklarının keyfi olarak kısıtlandığını hissederse, bu toplumsal barışı bozar ve protestolara yol açabilir.
- Hak arama özgürlüğü bakımından ihlal durumları ortaya çıkabilir. Şöyle ki

⁵ Aynı yönde bkz: B.No: 2013/2187, 19/12/2013, p 36. Bu konudaki AİHM kararı için bkz. *Times Newspaper Ltd./ Birleşik Krallık*, B. No: 23676/03, 10/6/2009, § 27.

⁶ Aynı yönde bkz: AYM, E.2009/51, K.2010/73, K.T. 20/5/2010; AYM, E.2009/21, K.2011/16, K.T. 13/1/2011; AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011; AYM, E.2011/18, K.2012/53, K.T. 11/4/2012.

kanunlara dayanmayan yasaklar yargısal incelemeye tabi tutulduğunda, yargı makamları bu uygulamaları iptal edecektir. Ancak, kanuna dayanmayan sınırlamalar olduğunda bu durum yargı denetiminin etkili bir şekilde yapılmasını zorlaştırabilir.

- Kanuna dayanmayan sınırlamalar, daha fazla davanın açılmasına yol açar. Bu durum da mahkemelerin iş yükü artar. Böylelikle yargı mekanizması bu durumdan olumsuz etkilenir.

Sonuç olarak, hak ve özgürlüklerin kanun dışındaki hukuki işlemlerle sınırlandırılması, hem bireylerin temel haklarını ihlal eder hem de hukuk devleti ilkesine ciddi zararlar verir. Bu nedenle, her türlü hak sınırlamasının mutlaka yasal dayanağa sahip olması ve demokratik süreçlerle belirlenmiş kurallara uygun olarak yapılması gereklidir. Oy verme günü düşün yapılmasının saat 18.00'a kadar yasak olması durumu ve bu durumun kanunda öngörülmeyip YSK kararları çerçevesinde yaratılmış olması yukarıda yer alan sebeplerle kanunilik şartını taşımadığından ötürü ihlale sebebiyet verecektir. Böylelikle kanuna dayanmayan bir sınırlama daha ilk aşamada ihlal oluşturacağı için hakkın özü, demokratik bir toplumda gereklilik, ölçülülük ilkeleri bakımından değerlendirmeye tabi tutulmayacaktır.

4. Sonuç

Seçim günü düşün yasağı, seçimlerin düzen ve güvenliği sağlama meşru amacıyla getirilmiş olsa da anayasal hak ve özgürlükler açısından değerlendirilmesi gereken önemli bir konudur. Temel hak ve özgürlüklerin yalnızca kanunla sınırlanabileceği ilkesi doğrultusunda, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından idari kararlarla getirilen düşün yasağının hukuki dayanağı tartışmalıdır.

YSK kararlarında, düşün yasağının seçim yasakları kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş ve saat 18.00'den önce düşün yapılmasının yasak olduğu hükme bağlanmıştır. Ancak, bu yasak doğrudan kanunla düzenlenmediği için anayasanın 13. maddesinde öngörülen "kanunilik" şartını taşımamaktadır. Hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırı olan bu tür düzenlemeler, bireylerin haklarını belirsiz idari işlemlerle sınırlandırmakta ve demokratik meşruiyet açısından sorunlar doğurmaktadır.

Sonuç olarak, seçim günü düşün yasağı seçimlerin selameti açısından gerekli ve meşru bir yasak olmakla birlikte bu meşruluk hukukilik sorununu gidermemektedir. Temel hak ve özgürlükleri etkileyen kısıtlamaların kanunla açık ve net şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, bu tür yasakların keyfi uygulamalara yol açabileceği ve hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacağı açıktır. YSK'nın kararları ile getirilen düşün yasağının hukuki dayanağı tartışmalı olup, gelecekte bu tür kısıtlamaların yasal çerçevede açıkça düzenlenmesi ve demokratik ilkelere uygun hale getirilmesi önem arz etmektedir.

Katkı Oranı ve Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmanın tüm aşamaları yazar(lar) tarafından tasarlanmış ve eşit oranda katkı sunulmuştur. Makalede, herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyanı ve Finansal Destek

Makalede, akademik ve bilimsel etik kurallarına uyulmuştur. Makalede herhangi bir finansal kaynaktan yararlanılmamıştır.

Kaynakça

- Gönenç, L. (2008). Türkiye’de Seçim Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, Adalet Yayınevi: Ankara.
- Kaboğlu, İ. (2012). Anayasa Hukuku Dersleri, Legal Yayınevi: İstanbul.
- Özbudun, E. (2014). Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınevi: Ankara.
- Şirin, T. (2015). “Yüksek Seçim Kurulu ve Toplantı/Karar Nisapları”, <https://www.tolgasirin.net/post/yukseksesimkurulu> (Erişim Tarihi: 05.03.2025).
- Şirin, T. (2015). Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Bireysel Başvuru Hakkı, Leva Yayınevi: İstanbul.
- Tanör, Y., ve Yüzbaşıoğlu, N. (2013). 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, Beta Yayınevi: İstanbul.
- Uygun, O. (1992). 1982 Anayasasında Temel Hak ve Özgürlüklerin Genel Rejimi, Kazancı Yayınevi: İstanbul.
- AYM, E.2009/21, K.2011/16, K.T. 13/1/2011, RG. T. 2.4.2011, S. 27893.
- AYM, E.2009/51, K.2010/73, K.T. 20/5/2010; RG, T. 2.12.2010, S. 27773.
- AYM, E.2010/69, K.2011/116, K.T. 7/7/2011, RG. T. 21.10.2011, S. 28091.
- AYM, E.2011/18, K.2012/53, K.T. 11/4/2012, RG. T. 13.10.2012, S. 28440.
- AYM, Neriman Polat Başvurusu, I.Bölüm, Başvuru. No. 2012/1223, K.T. 5.11.2014.
- AYM, Youtube LLC Corporation Service Company ve Diğerleri Başvurusu, Genel Kurul, Başvuru No. 2014/4705, K.T. 29.5.2014.
- YSK Kararı, Karar no. 1962/405, Karar Tarihi. 01.03.1962.
- YSK Kararı, Karar no. 501, Karar Tarihi. 23.04.2011.
- YSK Kararı, Karar no. 935, Karar Tarihi. 09.06.2011.
- YSK Kararı, Karar no. 1497, Karar Tarihi. 15.04.2014
- YSK Kararı, Karar no. 2588, Karar Tarihi. 08.05.2014
- YSK Kararı, Karar no. 2624, Karar Tarihi. 09.05.2014.
- YSK Kararı, Karar no. 1563, Karar Tarihi. 31.08.2015.
- YSK Kararı, Karar no. 4301, Karar Tarihi. 08.05.2019.
- YSK Kararı, Karar no. 4386, Karar Tarihi. 13.05.2019.